

ГЛОБАЛНА СИСТЕМА ЗА МЕЖДУНАРОДНА СИГУРНОСТ ПРЕЗ XXI ВЕК

/изборите в САЩ и бъдещето на НАТО/

д-р Петър Петров-Митов

Понятието “международна сигурност” – основна категория в теорията на международните отношения и външнополитическата практика – има безбройни интерпретации поради своя многоаспектен и многопластов характер. Проблемите на международната сигурност са били и ще продължат да бъдат във фокуса на различни академични и практико-приложни изследвания и обект на анализ от най-различни гледни точки, но за целта на настоящата статия ще изберем само една – съдържанието на тази категория. В повечето традиционни политологически изследвания международната сигурност се определя като състояние, при което отсъстват опасности, рискове и заплахи или като способност на съответния “играч” на международната арена своевременно и ефективно да неутрализира подобни опасности. Но подобно определение в явно негативен план не дава отговор на естествения въпрос: а какво да се очаква след неутрализирането на въпросните опасности, заплахи или рискове?

За да дадат логичен отговор на този резонен въпрос, редица анализатори прибегнаха до разширяване на интерпретацията на самото понятие “сигурност”, като въведоха допълващо понятие “стабилност”, за да придадат и позитивно съдържание на категорията сигурност. На езика на системния анализ това означава, че за да бъде една система сигурна, тя трябва да бъде и стабилна, т.е. да функционира надеждно, дългосрочно и предвидимо. Следователно, подържането на системата на международните отношения в състояние на сигурност изисква не само неутрализиране на потенциални рискове и заплахи, но и създаване на подходящи условия за нейната дългосрочна стабилност.¹

Състоянието на стабилност предполага наличието на достатъчно висока степен на предвидимост в развитието на системата и отношенията между държавите, включително яснота и откритост. “Липсата на предвидимост повишава далече над допустимите предели рисковия

¹ The Russian dimension of Nordic security: challenges and opportunities. Copenhagen: Centre for Peace & Conflict Research, 1993 (Working Papers; 1993, no. 13).

фактор и сама по себе си поражда несигурност.”²

За каква дългосрочна стабилност и сигурност обаче може да се говори в условията на глобализация и повсеместни бурни промени? Промените отдавна се превърнаха в най-важния символ и белег на нашето време, в знаменател на глобализацията, в нещо като константа на пост-индустриалното общество. Единствените сигурни неща днес са, че и утре слънцето ще изгрее и че рано или късно всеки от нас ще каже сбогом на този свят.

В съвременните условия на динамични обществени промени поддържането на системата на международните отношения в състояние на сигурност и създаването на подходящи условия за нейната дългосрочна стабилност изисква подходящи механизми за управление на промените, за намаляване на неопределеността на бъдещето, за разработване на най-вероятните и предпочитани сценарии за развитието на тази система в дългосрочна перспектива. Доколкото обаче бъдещето реално не съществува и се формира от нашите действия в настоящето, т. е. тук и сега, проблемът за управлението на промените се превръща в актуална днешна необходимост, в приоритет на сегашната политика в сферата на сигурността, както и в приоритет на политологията и външнополитическото прогнозиране.

Концептуалната власт и “идейното инженерство” винаги са имали централно значение за управлението на обществения живот, включително за сферата на външната политика и международните отношения. “Ролята на идеите, дори и погрешни, е решаваща в геополитиката, тъй като именно те се намират в основата на политическите проекти и определят на равна нога с материалните фактори избора на стратегически решения” – основателно посочва И. Лакост.³ Освен това, силата на концептуалната власт в обществата се изразява в постепенното възникване на определени поведенчески модели, стереотипи и нагласи за практически действия в общественото и личното съзнание, за формирането /или преодоляването/ на които е необходимо дълго време. Представите за силово превъзходство, за “съотношение на силите” и за “твърда сила” /танкове, самолети, ракети и други подобни оръжия/ като главни средства в борбата за оцеляване и гарантиране на сигурността съществуват в съзнанието на хората от хилядолетия, практически в течение на цялата човешка история. Трансформацията на подобни стереотипи и нагласи е изключително труден, бавен и противоречив процес. Най-очевидният пример за това са именно споровете за възможностите и ролята на ООН в укрепването на международната сигурност. Друг подходящ и особено актуален пример в това отношение

² Г. Стефанов, Теория на международните отношения, Сиела, София, 2004, с. 177.

³ Цит. по Е. Казаков, Геополитиката на България в XXI век, Фабер, София, 2007, с. 9.

са актуалните дискусии за новите “асиметрични” рискове и заплахи за международната сигурност. Създадените от човека средства за нападение преминаха в своята еволюция пътя от тоягата до термоядреното оръжие, средствата за защита – от щита до подземните бункери с пълно жизнено осигуряване. Но в XXI век развитите страни, разполагащи с чудовищни арсенали, неочаквано се оказаха незащитни срещу действията на терористи, използващи съвсем прости технологии. След разпадането на съветската империя в света възникнаха и редица други нови и непознати досега тенденции, рискове и заплахи. На мястото на традиционното военно-политическо разбиране за сигурността, дойде ново, многопланово и комплексно схващане, включващо не само и не толкова класическия компонент “военна сила”, но и компонента “мека сила”, обхващащ нови фактори от невоенно естество – икономически, финансови, екологически, демографски, информационни, културни и други. Като правило тези нови фактори имат дългосрочен характер. Те пораждат постепенни, “пълзящи”, но кумулативни промени, които трудно се забелязват и бавно предизвикват адекватни обществени реакции. Именно поради тази особеност техният негативен ефект представлява сериозна опасност. Потенциално драстичните геополитически последици от подобни “пълзящи” промени или не се разбират в достатъчна степен, или просто се пренебрегват от отделни политически лидери. “Сигурността обаче е като кислорода – не я забелязваш, докато не започнеш да я губиш. Ала тогава вече ти не можеш да мислиш за нищо друго на света, освен за нея”.⁴

Цялата история на средствата, предназначени за осигуряване на сигурност във всяка една област, свидетелства за неизбежността на прехода от статични средства за защита към динамични такива, способни да се адаптират в околната среда. Древният Китай е искал да се спаси от набезите на номадите от север с издигането на Великата китайска стена, но въпреки че това каменно съоръжение е толкова голямо, че се вижда от космоса, то е имало ограничено значение за защитата на империята. Същото може да се каже за всички останали традиционни средства за отбрана. Появата на огнестрелното оръжие обезсмисля рицарските доспехи, артилерията и самолетите обезсмислят средновековните замъци, а накрая, в XX век, подвижността на армейските съединения води до отпадането на нуждата от шурмуване на такива отбранителни съоръжения като финската линия “Манерхайм” или френската “Мажино” – заобикалянето им е далеч по-просто.

Изложените дотук аргументи ни дават достатъчно основание да говорим за формиране на нова парадигма за сигурността, която не е

⁴ Н. Слатински, Н., Измерения на сигурността, София, 2000.

непосредствен резултат от еволюцията на съществуващите традиционни военни средства за гарантирането ѝ, за възникването на нова глобална система за международна сигурност, която е адекватна на условията и предизвикателствата на XXI век.

В крайна сметка, състоянието на световната сигурност и стабилност днес е предмет не само на академични дискусии, политически доктрини и концепции, а централен проблем на практическата политика. За решаването му са необходими реални начини и средства /национални и международни/, чрез които “да се преодоляват евентуално възникващи или съществуващи опасности за жизнени интереси на участващите в международните отношения страни”.⁵

В съвременните условия системата за международна сигурност има една главна носеща конструкция – НАТО, и нейния основен стожер – САЩ. Във всички официални документи на САЩ се използва терминът “национална сигурност”, докато с “международна сигурност” се занимават малките, средните и даже големите страни със статут на някогашни “велики сили”, които постоянно лансират идеи, доктрини и проекти за създаването на системи за колективна /регионална или глобална/ международна сигурност или за укрепването на сега съществуващата международно-правна система за сигурност на базата на ООН и ОССЕ, макар и създадена в условия, съществено различни от днешните. Поради този безспорен факт бъдещето на глобалната система е в непосредствена зависимост от вече извършените и от предстоящите реформи на НАТО – основния елемент на глобалната система за сигурност през XXI век.

Идеите за по-нататъшни реформи на НАТО не са от вчера. Ето какви резултати извежда за секунди най-голямата Интернет /онлайн/ търсачка при запитване “реформи, НАТО”:

“реформи на НАТО” – 516,000,
“бъдещето на НАТО” – 731,000,
“НАТО и ЕС” – 1,340,000,
“НАТО и Русия” – 842,000,
“НАТО и Китай” – 704,000.

Едно истинско информационно наводнение, в което всеки анализатор без компас неминуемо би се удавил. При такива данни, включващи безчислено множество официални /правителствени/, обществени, академични източници и автори, анализът и даже само подборът е много трудна – да не кажем непосилна – и неблагодарна

⁵ Г. Стефанов, Теория на международните отношения, Сиела, София, 2004, с. 177.

задача, криещи големи рискове за всеки изследовател, който би искал поне да претендира за добросъвестност. И все пак, ако трябва да се потърси по-надеждна опорна точка, няма по-подходяща основа за анализ от тази на официалните позиции, програми и решения на реално действащите в международната политика главни актьори. Това са преди всичко официалните позиции, решенията и програмите на самата организация.

В началото на април 2008 г. бе проведена поредната среща на върха на НАТО в Букурещ, а приетите решения тепърва ще бъдат задълбочено и всестранно анализирани. Няма да сгрешим обаче, ако още сега оценим тяхното значение като повратно.

Какви са основанията за подобна преценка?

Преди всичко, преодоляването на досегашните колебания в оценките на адекватността на досегашната система за международна сигурност. Както е известно, сегашната архитектура на международната сигурност е наследена от времето на “студената война”, т.е. от едно отминала епоха на “двуполносно” военно-политическо разделение, по време на което основните заплахи бяха главно от военно естество. Днешният свят обаче е коренно различен. Коренно различна е и глобалната силова конфигурация, а надмощието на САЩ е повсеместно и неоспорвано. Без особено значение са термините, използвани за описание на днешната система за международна сигурност – еднополярност, еднополносно или асиметричност. И ако все още има концептуални разногласия в тази област, те не са по въпроса “дали”, а по-скоро по въпроса “как” би следвало тази жизнено важна система да се реформира, за да отговори адекватно на новите реалности в света. Естествено е, че по толкова важен проблем на дългосрочната външнополитическа стратегия и на сигурността има различни гледни точки, дори между съюзници, т. е. в рамките на един военно-политически съюз или дори в рамките на една отделна страна, особено когато става дума за структури с ключова, решаваща роля в сферата на международната сигурност като САЩ и НАТО.

На второ място, приемането на необходимостта от адаптация на действащата система за международна сигурност към новите заплахи, рискове и проблеми. Това стана възможно в резултат на едно ново всеобщо възприето осъзнаване, макар и закъсняло, на мащабите и възможните катастрофални последствия от т. нар. “асиметрични” заплахи за световната сигурност в днешния глобализиран свят. Днес вече никой не оспорва преобладаващото значение за световната сигурност на енергийните и финансовите заплахи и рискове – за разлика от предишните военни заплахи от недалечното минало като опасността от световна ядрена война или подобни заплахи, свързани с масирана употреба на военна сила. “Асиметричните” рискове и заплахи станаха съвсем

очевидни. Това са рискове и заплахи, които не подлежат на разрешаване с традиционни, конвенционални, т.е. класически военни механизми – най-вече кризата с изчерпването на природните ресурси, особено енергийните, както и глобалната финансова криза. Има, разбира се, и други “асиметрични” заплахи за международната сигурност, изискващи нетрадиционни подходи и механизми за превенция и разрешаване, като разпространението на международния тероризъм /политическия фанатизъм и религиозен фундаментализъм/, климатичните промени /масова екологическа миграция и очертаващата се световна криза за питейна вода – цената на един литър питейна вода и днес е съпоставима с цената на един литър петрол/, ръста на организираната престъпност, отслабването на националните държави и на международните организации, особено системата на ООН и т. н., но тяхното значение е от друго ниво, поне засега.⁶ От първостепенно значение са именно кризата с природните ресурси, особено енергийните, и по-конкретно “краят на нефтената ера”, пикът в изострянето на която е фиксиран с точност до година – 2016 г.⁷, и световната финансова криза. Достатъчен е само един пример. Страни като Русия или Китай са в състояние буквално да унищожат други държави с енергийни или финансови механизми, без изобщо да прибегват до използването на класически военни средства. Особено уязвим в енергийно отношение е Европейският съюз, докато заплахата за САЩ е главно от финансово естество.

На трето място, съгласието за неутрализиране на новите глобални рискове и заплахи със съвместни усилия и средства, особено подкрепата на ЕС за разполагането на радарни предупредителни системи в Полша и Чехия, както и декларацията за разширяване на съвместните действия в Афганистан. От всичките посочени по-горе елементи най-важно е съгласието за съвместни усилия за решаване на енергийните проблеми в дух на съюзническа солидарност. До неотдавна енергийните проблеми се приемаха като предимно национален или регионален риск. Глобализацията обаче доведе до това, че тези локални до вчера рискове се превърнаха в световни опасности, които застрашават сигурността на всички страни, особено на страните членки на ЕС. Разрешаването на подобни проблеми не е по силите само на една държава или даже на цяла коалиция от държави, нито пък по силите на който и да е от съществуващите днес международни механизми за сигурност.

Възприемането на идеологията и политиката за обединение на силите в рамките на НАТО за отразяване на новите рискове и заплахи е

⁶ Экспорт воды станет выгоднее экспорта нефти, <http://www.bigness.ru/articles/2008-04-16/water/4876>

⁷ David J. Jonsson, Give Me Energy Security and I Will Give You a Foreign Policy, www.canadafreepress.com/2006/jonsson022306.htm

главната тенденция в развитето на съвременната система за международна сигурност.

Има обаче основания и аргументи и за други оценки, предположения и сценарии, по които биха могли да се развият реформите в НАТО, отразяващи колебателно-изчаквателната тенденция в резултат на позицията на ЕС по отношенията с Русия /не най-доброто определение, но във всеки случай терминът “дезинтеграционна тенденция” е неудачен, тъй като такава тенденция просто не съществува/.

В качеството си на основен партньор на САЩ в НАТО Европейският Съюз и по-конкретно Франция и Германия имат по-различна визия за подхода и средствата за отразяване на новите рискове и заплахи от тази на САЩ, макар и да не оспорват необходимостта от обединени усилия и глобален периметър на действие. Сегашната администрация на САЩ изхожда от убедеността си, че откритото противопоставяне и създаването на коалиция против Америка не е нито възможно, нито вероятно в близкото бъдеще /2015-2020 г./. А дотогава САЩ си поставят 2 главни стратегически задачи: “предотвратяване на глобална анархия и избягване появата на силов съперник – неделима част от по-дългосрочно дефинираната цел на Америка за глобален ангажимент, а именно, формирането на здрава основа за глобално геополитическо сътрудничество.”⁸ Затова сегашната администрация предпочита колкото се може по-бързо и решително да “осребри” монополния статут на САЩ и възможностите им на безспорен хегемон в света, включително чрез използването на силови средства и пренебрегването или даже разрушаването на съществуващия международен правен ред и структури.⁹ Има, разбира се, и редица други стратегически интереси и цели като запазването на контрола върху транспортните коридори на суров петрол, особено в Близкия Изток, недопускане да се замени американския долар като основна валута в търговията с енергийни ресурси и т. п.¹⁰

Европейската визия не включва конфронтационни средства и дава предпочитание на дипломатията, компромисите, признаването на взаимната зависимост и запазването на международния правен ред.¹¹ Отделни гласове в Европа изказват и предположения, че неефективността на сегашните механизми за гарантиране на сигурността ще предизвиква все повече действия от страна на най-силните държави и все по-голямо

⁸ Z. Bzezinsky, The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, 1997, p. 215.

⁹ G. John Ikenberry, Strategic Reactions to American Preeminence: Great Power Politics in the Age of Unipolarity, National Intelligence Council 2020 Project, Wash. DC, 2003.

¹⁰ David J. Jonsson, Give Me Energy Security and I Will Give You a Foreign Policy, www.canadafreepress.com/2006/jonsson022306.htm

¹¹ X. Шмит, Европа не се нуждае от настоящици http://members.tripod.com/~NIE_MONTHLY/nie10_02/smit.htm

игнориране на интересите на останалите държави, даже партньори. Подобни съмнения произтичат от факта, че ЕС е обвързан икономически с Русия в значително по-голяма степен, отколкото САЩ. “Европейците харесват международното право и международните норми, защото са много по-слаби от САЩ, а САЩ харесват унилатерализма, защото са значително по-могъщи от всяка друга страна или група /ЕС/ във военно, икономическо, технологично и културно отношение.”¹² Европейците разбират също така и опасностите, в случай, че НАТО поеме защитата на енергийните доставки, тъй като това предполага милитаризация на енергийните трасета, а тя би могла да доведе до напрежение и военни конфронтации на европейска територия. Като пример в това отношение може да послужи Бургас, който постепенно би могъл да се превърне в регионален фокус на международната сигурност през следващите години. Този вид разногласия между САЩ и ЕС намери израз в компромиса по отношение на политиката спрямо Русия и по-конкретно в отлагането на поканите за членство в НАТО на Украйна и Грузия на срещата на върха на НАТО в Букурещ, макар и само до есента на 2008 година, когато се очаква решаването на този проблем отново да бъде на дневен ред в рамките на НАТО. Именно в тази плоскост – политиката спрямо Русия – интересите на ЕС и САЩ се разминават в най-голяма степен. Френският Ал. Адлер неотдавна обвърза бъдещето на НАТО и изобщо партньорството със САЩ директно с необходимостта от значително подобряване на отношенията с Москва. “Ние сме категорично против унижаването и съдържането на Русия, както и съкращаването на нейната територия.”¹³

На второ място, втвърдяването на позицията на Русия в резултат от засилващия се натиск върху нея и откритите заплахи за дезинтеграция. Достатъчно е да се припомнят думите на В. Путин на срещата в Букурещ: “Появата на мощен военен блок на нашите граници, действията на членовете на който се регулират и от чл. 5 на Вашингтонския договор, ще бъде възприета като пряка заплаха за Русия.”¹⁴

На трето място, все още не е ясна реакцията на “новите играчи” в световната геополитика, по-конкретно на големите страни от Азия и най-вече на Китай – очертаващ се лидер в геоикономиката след 2020 г., който изпитва огромен глад за енергоресурси. Тепърва предстоят, по наше мнение, сериозни дискусии и по кардиналния въпрос: заплаха или фактор на стабилност за света е Китай.

Политическото ръководство на ЕС добре разбира, че каквито и

¹² R. Kagan, Of Paradise and Power: America vs. Europe in the New World Order, N. J., 2003, p. 67.

¹³ *ibid.*

¹⁴ <http://www.inosmi.ru/translation/240858.html>

реформи да се извършат в НАТО и изобщо в съвременната система за международна сигурност, в крайна сметка именно САЩ ще бъдат, както и досега, техният главен конструктор и реализатор. И докато ЕС не е в състояние да провежда достатъчно мащабни самостоятелни действия на международната арена, европейците ще трябва да се примиряват с положението и да се адаптират към политиката на САЩ, т. е. да следват мъдрата препоръка на Мишел Монтен (1533-1592): “Нямайки възможност да управлявам събитията, аз управлявам себе си, а ако условията не се адаптират към мен, то аз самият се адаптирам към тях”.

От тази гледна точка особено значение за външнополитическите перспективи, бъдещето на НАТО и международната сигурност придобива предстоящата смяна на администрацията в САЩ с неизбежните последствия за външнополитическия курс, т.е. позициите по тези въпроси на основните претенденти за президентския пост.

Преобладаващите виждания на политическия елит в САЩ вече разкриват редица акценти и важни тенденции.

Сериозни оценки и важни идеи се съдържат в програмните изказвания на главните претенденти за президентския пост и от двете водещи партии. Заслужава да се споменат някои от тях. Най-напред – и това е понятно – и тримата кандидати – Дж. Маккейн, Х. Клинтън и Б. Обама – се стремят да се дистанцират от непопулярната външна политика на сегашната администрация на президента Дж. Буш. И тримата акцентират върху необходимостта да се укрепва единството в западната демократична общност, включително чрез създаването на нови военно-политически съюзи с демократични страни и в други райони на света на основата на общи демократични ценности и пазарна икономика.

И тримата кандидати изтъкват невъзможността общите проблеми да се решават само от отделни страни, както и убеждението си, че надеждни военно-политически съюзи могат да се основават само на общи ценности – на първо място пазарната икономика и демократичното обществено устройство, признават нарастващата роля на културните ценности и разнообразието в съвременния свят.

Що се отнася конкретно до идеите за реформи на НАТО, въпросът за нейното бъдеще е включен във външнополитическите програми и на тримата кандидати. Хилари Клинтън и Барак Обама акцентират повече върху идеологическото си несъгласие с външната политика на Дж. Буш и не излагат конкретни идеи за реформи. Те се застъпват обаче за укрепване на солидарността и тесните връзки с Европа и на военно-политическия съюз.

Б. Обама например няколкократно подчертава, че както Америка не може да се справи сама с всички заплахи по света, така и светът не може да се справи с тях без Америка. По отношение на НАТО той смята,

че е време съюзът да поеме отговорност не само за предотвратяване на военни опасности, но и за решаването на проблеми като глобалното затопляне, разпространяването на глада, опасните болести и епидемии, и т. н.

Най-разгърната е концепцията на републиканския кандидат Дж. Маккейн. Той е привърженик на създаването на широка глобална мрежа от военно-политически съюзи и разширяването на НАТО, особено на изток в освободените от разпадналия се Съветски Съюз територии в Азия, както и на сдържането на недемократичните режими в самата Русия и Беларусия. В една от последните си речи, вероятно подготвена от съветника му Р. Кейгън, Дж. Маккейн заяви, че като президент не би се поколебал да се конфронтира едновременно и с Русия, и с Китай. “Републиканският кандидат за президент Дж. Маккейн в реч, написана за него от военноподпалвача Р. Кейгън, обещава да се конфронтира с Русия и Китай.”¹⁵

Изложените дотук констатации, аргументи и оценки имат непълен и фрагментарен характер. Те не могат да послужат за основа на сериозни прогнози или вероятни сценарии за бъдещата еволюция на НАТО, а и подобна цел е извън рамките на една кратка статия. Поради това ще се ограничи с няколко общи изводи и предположения.

1. Външнополитическата стратегия на САЩ и по-конкретно политиката към глобализиране на НАТО вероятно няма да претърпи съществени промени, независимо от изхода на президентските избори. И сега НАТО действа извън регионалните си трансатлантически рамки – присъства в Близкия Изток, Афганистан, отделни други райони на Азия. На дневен ред е превръщането на НАТО де факто в глобална система за сигурност. За това свидетелстват и редица конкретни идеи и предложения за по-нататъшното разширяване на периметъра на действие на съюза, разработени от Центъра за стратегически изследвания в САЩ, а именно:

- пълна реорганизация на механизма за вземане на решения, чрез създаването на нов директорат, съставен от лидерите на САЩ, НАТО и ЕС;

- замяна на консенсусното начало с принципа на мнозинството с оглед на по-бързото взаимодействие и реакция в екстрени ситуации;

- разширяване на прякото участие и финансирането на операциите на НАТО от страна на ЕС;

- използване на сила без съгласие на Съвета за сигурност на ООН в ситуации, застрашаващи живота на много хора;

- запазване на правото за нанасяне на превантивен ядрен удар в особено опасни ситуации;

¹⁵ P. C. Roberts, Setting the Propaganda Stage for an Attack on Iran: American Hegemony Is Not Guaranteed, <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=8695>

- поемане на функции по охраната на енергийни транспортни коридори и доставки, гарантиращи интересите на всички страни членки, и т.н.¹⁶

В случай на реализация на подобна широкомащабна програма за реформи, НАТО окончателно би се превърнала в глобална структура за световна сигурност.

2. Колебателно-изчаквателно-адаптивната политика на ЕС по отношение на реформите в НАТО не може да доведе до открито противопоставяне на САЩ по ред причини от вътрешно и международно естество, по-важните от които са:

- неадекватен самостоятелен военен потенциал;
- сегашният начален етап във формирането на общоевропейска идентичност и на европейски структури, особено в областта на отбраната и външната политика;
- невъзможността на ЕС да гарантира самостоятелно сигурността на енергийните си доставки от Русия, освен чрез реализацията на съвместни инвестиционни проекти;
- небезоснователните опасения в ЕС от търговско-икономическата експанзия на Китай, на която не е възможно да противодейства самостоятелно;
- приоритетното значение на дългосрочните финансово-икономически фактори и интереси в политиката на ЕС, особено на нарастващата роля на еврото като потенциален заместител на американския долар в световната валутно-финансова система.

3. Както бе отбелязано по-горе, обединителната тенденция в НАТО се подхранва от новите рискове и заплахи, особено от две от тях – страх от “енергиен апокалипсис” и страх от финансов колапс в резултат от започналата в САЩ световна финансова криза.

Финансовата криза вероятно ще бъде преодоляна, макар и на висока цена, защото има вторичен, структурен характер като всяко социално-икономическо явление. Не така стоят нещата обаче с “енергийната криза”, която е резултат от действието на природни закони и е свързана с достигането на пределните възможности на нашата планета. Енергийният апокалипсис не може да бъде предотвратен с каквито и да било мерки за сигурност, независимо дали става дума за доставки от Русия, Близкия Изток или откъдето и да било другаде, поради това, че е природна даденост – нефтът, осигуряващ досега 95 % от енергията за световната икономика, е пред окончателно изчерпване. Американски учени даже определиха времето на енергийния апокалипсис – 2025-2030

¹⁶ Towards a Grand Strategy for an Uncertain World: Renewing the Transatlantic Partnership, Center for Strategic Studies, 2008, http://www.csis.org/component/option,com_csis_events/task,view/id,1468

г.! При такава перспектива безкомпромисната борба за все по-оскъдните енергийни ресурси е неизбежна. По всяка вероятност първите нейни действия ще се развият в райони с доказани или очаквани големи залежи на петрол и природен газ, а именно – в Арктика, Иран и Сибир – горещите точки на съперничество и потенциални конфликти поради преплитането на противоположни интереси в глобалната битка за енергия.¹⁷ Според някои експерти „спорът за права в Арктика ще прерасне във въоръжен конфликт, а в това противопоставяне могат да вземат участие не само страните, претендиращи за територии в сегашния момент, но и “новаци”, нуждаещи се от енергия, като Китай”.¹⁸

4. На политическите елити в средните и малките страни може да се напомни: няма значение дали слонове се бият или любят, защото тревата винаги е смачкана...

5. Доскоро за световната политика се казваше: “Каквото и да ви говорят, знайте, че става дума за пари”. Отсега нататък ще казваме: “Каквото и да ви говорят, знайте, че става дума за енергия”. И както писа Д. Джонсън през 2006 г.: “Дайте ми енергийна сигурност, а аз ще ви дам външна политика.”¹⁹ Поради което, завършвайки, ще перифразирам: „Дайте ми една глобална НАТО, а аз ще ви осигуря енергия.”

¹⁷ ЕС готовится к войне за ресурсы с Россией, 30.03.2008, www.pravda.ru

¹⁸ <http://vz.ru/society/2008/4/25/163030.html>

¹⁹ David J. Jonsson, op. cit., Give Me Energy Security and I Will Give You a Foreign Policy, www.canadafreepress.com/2006/jonsson022306.htm